

राज्य शासनाकडून करण्यात येणारे नियम, विनियम, उपविधी, अधिसूचना तसेच त्यांच्यात करावयाच्या सुधारणा इत्यादींची मसुद्यांच्या स्वरूपात असताना उपविधान समितीकडून छाननी.

महाराष्ट्र शासन,
संसदीय कार्य विभाग,
शासन परिपत्रक क्रमांक : संकीर्ण-७०२५/प्र.क्र.१४२/तीन
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२,
दिनांक :- ०५ सप्टेंबर, २०२५

- संदर्भ:- १. विधान कार्य विभाग, परिपत्रक क्र. एलईजी-१०८३/१००४-सीआर-१२६-तीन
दिनांक- १० नोव्हेंबर, १९८३,
२. विधान कार्य विभाग, परिपत्रक क्र. एलईजी-१०८३/सीआर-८७-तीन
दिनांक १६ एप्रिल, १९८६,
३. संसदीय कार्य विभाग, शासन निर्णय क्रमांक-एलईजी-१०९८/प्र.क्र. ५१/९८
तीन, दिनांक २ डिसेंबर, १९९८.
४. संसदीय कार्य विभाग, शासन परिपत्रक क्रमांक- एलईव्ही/२००१/९८/
तीन, दिनांक १८ ऑक्टोबर, २००१

प्रस्तावना :-

महाराष्ट्र विधानसभा नियमांच्या नियम २२० (महाराष्ट्र विधानसभा नियम १३ वी आवृत्ती, २०२४ नुसार) अन्वये, संविधानाद्वारे प्रदान केलेल्या किंवा संसदेने किंवा राज्य विधीमंडळाने सोपविलेल्या अधिकारांचा वापर करून राज्य शासनाने किंवा त्याला दुय्यम असलेल्या कोणत्याही प्राधिकरणाने केलेले आणि सभागृहापुढे मांडणे आवश्यक असलेले नियम, विनियम, उप-विधी, इत्यादी ते करण्यात आल्यावर शक्य तितक्या लवकर, उप विधान समितीपुढे मांडण्यात येतील, अशी तरतूद करण्यात आली आहे. उपविधान समिती ही राज्य शासनाने किंवा त्याला दुय्यम असलेल्या कोणत्याही प्राधिकरणाने केलेले नियम, विनियम, उपविधी हे अधिकारांचा योग्यरितीने वापर करून करण्यात आले आहेत किंवा नाही, याची छाननी करून, याबाबतचा विधानमंडळाला अहवाल सादर करीत असते.

राज्य शासनाकडून निरनिराळ्या अधिनियमांखाली करण्यात येणाऱ्या सर्व नियमांची, विनियमांची, उपविधी इत्यादींची मसुद्यांच्या स्वरूपात छाननी व्हावी, असे उपविधान समितीनेही मत व्यक्त केले आहे. त्या संदर्भात संसदीय कार्य विभागाच्या संदर्भाधीन परिपत्रक/शासन निर्णयान्वये मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यात आल्या होत्या. आता संदर्भाधीन परिपत्रक/शासन निर्णय अधिक्रमित करण्यात येत असून यापुढे संबंधित विषयासंदर्भात सुधारीत सूचना परिपत्रकाद्वारे निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन परिपत्रक :-

महाराष्ट्र विधानसभा नियमांच्या नियम २२० (महाराष्ट्र विधानसभा नियम १३वी आवृत्ती, २०२४ नुसार) अन्वये, राज्य शासनाने किंवा त्याला दुय्यम असलेल्या कोणत्याही प्राधिकारणाने केलेले जे नियम, विनियम, उपविधी इत्यादी विधानमंडळाच्या सभागृहापुढे मांडणे आवश्यक आहे, असे नियम, विनियम, उपविधी इत्यादी ते करण्यात आल्यानंतर मंत्रालयीन विभागांनी खालील महत्वाच्या सूचनांचे पालन करावे:-

१. पूर्व प्रसिध्दीने करावयाचे नियम, विनियम, उपविधी व अधिसूचना व त्यात करावयाच्या सुधारणा याबाबतची कार्यपद्धती -

- (अ) अधिनियमामधील तरतुदी अन्वये तयार करण्यात येणारे नियम, विनियम, उपविधी, अधिसूचना इत्यादींच्या प्राथमिक प्रारूपबाबत जनतेकडून विनिर्दिष्ट मुदतीत हरकती व सुचना मागविण्याकरिता पूर्व प्रसिध्द करण्याची आवश्यकता आहे अशा प्रकरणी ते नियम, विनियम, उपविधी, अधिसूचना राजपत्रात प्रसिध्द केल्यावर लगेचच मंत्रालयीन विभागांनी सदर राजपत्राच्या ३० प्रती जोडपत्राच्या उताऱ्यासह आणि स्पष्टीकरणात्मक टिप्पणीच्या ३० प्रतीसह सचिव, उपविधान समिती, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय यांना पाठवाव्यात.
- (ब) प्रसिद्ध केलेल्या मसुद्याच्या स्वरूपातील नियम, विनियम, उपविधी, अधिसूचना यांना अंतिम स्वरूप देण्यापूर्वी व ते प्रसिध्द करण्यापूर्वी, त्या मुदतीच्या आत उपविधान समितीकडून ज्या सूचना देण्यात येतील त्याबाबत मंत्रालयीन विभागांकडून योग्य तो विचार करण्यात यावा.
- (क) अंतिम स्वरूपात प्रसिध्द केलेले नियम, विनियम, उपविधी, अधिसूचना यांच्या राजपत्राच्या ३० प्रती जोडपत्राच्या उताऱ्यासह आणि स्पष्टीकरणात्मक टिप्पणीच्या ३० प्रतीसह सचिव, उपविधान समिती, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय यांना संबंधित मंत्रालयीन विभागांनी पाठवाव्यात.
- (ड) अंतिम प्रसिद्ध केलेले नियम, विनियम, उपविधी, अधिसूचना यात कोणतीही सुधारणा केल्यास उपरोक्त परिच्छेदांत नमुद केलेली कार्यपद्धती लागू राहिल.

२. पूर्व प्रसिध्दी करण्याची आवश्यकता नसणारे नियम, विनियम, उपविधी, अधिसूचना व त्यात करावयाच्या सुधारणा याबाबतची कार्यपद्धती -

- (अ) अधिनियमामधील तरतुदी अन्वये, तयार करण्यात येणारे नियम, विनियम, उपविधी, अधिसूचना इत्यादी करण्यासाठी पूर्व प्रसिध्द करण्याची आवश्यकता नाही अशा प्रकरणी ते नियम, विनियम, उपविधी, अधिसूचना इत्यादी राजपत्रात प्रसिध्द केल्यावर लगेचच मंत्रालयीन विभागांनी सदर राजपत्राच्या ३० प्रती जोडपत्राच्या उताऱ्यासह आणि स्पष्टीकरणात्मक टिप्पणीच्या ३० प्रतीसह सचिव, उपविधान समिती, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय यांना पाठवाव्यात.

(ब) प्रसिद्ध केलेले नियम, विनियम, उपविधी यात कोणतीही सुधारणा केल्यास उपरोक्त परिच्छेदात नमूद केलेली कार्यपद्धती लागू राहिल.

३. सर्वसाधारणपणे अधिनियम ज्या तारखेस करण्यात येईल त्या तारखेपासून सहा महिन्यांच्या आत, त्या अधिनियमाखालील नियम, विनियम, उपविधी, अधिसूचना इ. करण्यात याव्यात. याचे अधिनियमासंबंधीत मंत्रालयीन विभागाने पालन करणे आवश्यक आहे.

४. वरील सूचनांची मंत्रालयीन विभागांनी काटेकोरपणे अंमलबजावणी करावी. वरील तरतुदींची काटेकोरपणे अंमलबजावणी होण्यासाठी मंत्रालयीन विभागांनी संबंधित कार्यासनाच्या एका अवर सचिवाच्या दर्जाच्या अधिकाऱ्याची नियुक्ती करावी व त्यांना या कामासाठी व्यक्तीशः जबाबदार धरण्यात यावे.

५. याबाबत मंत्रालयीन विभागांच्या सचिवांनी वेळोवेळी आढावा घ्यावा.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संकेतांक २०२५०९०५१७५७४१९७१५ असा आहे. हे परिपत्रक डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(सतिश वाघोले)

सचिव

महाराष्ट्र शासन

प्रत,

- (१) मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई
- (२) सर्व अपर मुख्य सचिव /प्रधान सचिव/ सचिव, मंत्रालयीन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- (३) मुख्यमंत्र्यांचे अपर मुख्य सचिव, मुख्यमंत्री सचिवालय, मंत्रालय, मुंबई.
- (४) उप मुख्यमंत्री (नगर विकास/ वित्त) यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- (५) सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, विधानभवन, मुंबई
- (६) सर्व मंत्री / राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- (७) सर्व मंत्रालयीन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- (८) निवड नस्ती.